

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ

Біляковська О.О. (Львів)

У контексті сучасних освітніх змін нагальною стає потреба підготовки високопрофесійного педагога, справжнього майстра своєї справи, спрямованого на постійне удосконалення професійного та культурного рівня.

Важливим чинником професійної компетентності вчителя є контроль-оцінювальна діяльність. І педагоги, і психологи однастайні в тому, що до оцінювання навчальних досягнень учнів потрібний такий же творчий підхід, як і до навчання. Сьогодні ні вітчизняним, ні зарубіжним спеціалістам не вдалося розробити систему оцінювання, яка була б еталоном. Кожна оцінка має суб'єктивну природу. Тобто в кінцевому підсумку все залежить від самого суб'єкта, ім'я якому Вчитель.

Оцінити – означає визначити рівень чи якість чогось. Результатом оцінювання навчальних досягнень учнів є оцінка. С. У. Гончаренко визначає: "Оцінка шкільна – визначення й вираження в умовних знаках-балах, а також в оцінювальних судженнях учителя ступеня засвоєння учнями знань, умінь та навичок відповідно до вимог шкільних програм, рівня, старанності і стану дисципліни. Оцінювання здійснюється в процесі повсякденного вивчення вчителем результатів навчальної роботи учнів на уроках і дома, а також за результатами спеціальної перевірки знань, умінь і навичок: усної, письмової, графічної та практичної" [1, с. 245]. Оцінка залежно від способу вираження може бути знаком чи його вербальною версією, оціночним судженням (Є. Перовський, Х. Век, Б. Ананьєв).

Психологічно більшість учнів потребує постійного контролю та оцінювання своєї роботи на кожному уроці. Важливе значення має визначене дозування навчального матеріалу, контроль його засвоєння. В іншому разі одні будуть працювати систематично; другі – напередодні контрольної роботи, атестації, залуку, іспиту; треті – мабуть, що нічого не будуть робити, оскільки за короткої термін не зможуть засвоїти той обсяг навчального матеріалу, який їм пропонують. Отже, можемо простежувати певну залежність між обсягом навчального матеріалу й ефективністю оцінювання навчальних досягнень учнів.

Водночас, оцінка вчителя не завжди набуває для учня змістовності. Для досягнення цього необхідні певні умови: 1) еталон, яким оперує вчитель у своїй оцінній діяльності по відношенню до учня, має бути зрозумілим самому учневі; 2) довіра дитини до вчителя, до його оцінки.

Головна функція оцінювання – стимулююча, що сприяє формуванню позитивної навчальної мотивації. Виставлені оцінки обов'язково повинні супроводжуватися оціночними судженнями, що буде запорукою психологічного комфорту у стосунках між учителем та учнями. Критерії, якими повинен керуватися вчитель, оцінюючи знання учнів: повнота і глибина знань; їх усвідомленість і міцність, уміння аналізувати й узагальнювати вивчений матеріал. Головне ж уміння застосовувати знання у пізнавальній і практичній діяльності.

Вочевидь, важливу роль в оцінюванні навчальних досягнень учнів відіграє професіоналізм, особисті вміння вчителя. Адже уміння оцінити становить певну проблему, особливо для молодих учителів. На жаль, у ВНЗ не виокремлено у навчальну дисципліну такої важливої складової педагогічної діяльності, як оцінювання. Система підготовки педагогів багатьох країн охоплює як дуже важливу складову формування здатності до об'єктивного оцінювання учнів. Студенти навіть складають відповідні іспити, а саме: в присутності висококваліфікованих експертів вислуховують відповіді учнів або розглядають їхні роботи і виставляють оцінки. Потім звіряють результати оцінювання. Якщо виявлено суттєві розбіжності в оціненні студентів та експертів, то іспит вважають нескладеним [3, с. 3].

Слід звернути увагу на труднощі, які виникають під час оцінювання, а саме:

■ не вміння відчутти ту грань, за якою починається якість, що відповідає іншій оцінці результатів оцінювання. Це, зокрема, стосується як надмірної вчительської вимогливості, так і певного лібералізму, що обмежують діапазон критеріїв оцінювання;

■ певна невпевненість, упередженість, відсутність власного ставлення до заданої системи оцінювання;

■ іноді молоді вчителі грішать „рефлексом солідарності”, тобто за будь-яких умов допомагають учневі, щедро ставлять високі бали, шукаючи виправдання у тому, що необхідно заохочувати вияви учнівської активності. Для таких учителів оцінка – це передусім засіб налагодження добрих стосунків з учнями. Засторогою такому оцінюванню є те, що поблажливість розбещує дітей, а тому вони часто зневажливо починають ставитися до такого „доброго” вчителя;

■ орієнтування не на реальний результат навчання конкретних учнів, а на порівняння з еталонами, які створені учителем. Таке оцінювання відбувається за умови, коли учитель вибирає одного з учнів за „взірець” і починає ставити його усім іншим за приклад. Таке оцінювання має негативні психологічні наслідки, бо вчитель не звертає уваги на ту обставину, якою ціною здобути знання. Все це зумовлює до неправильних дитячих дій. Можливо, що взірцевий учень майже не вчить уроків вдома, а маючи добру пам’ять, проглянувши матеріал на перерві, успішно може його відтворити. Прагнучи робити так само, діти ще більше погіршують якість власних знань. Можливо й таке, що еталоном стає сам учитель, а це призводить до завищених вимог до учнів;

■ відсутність чіткої системи в оцінюванні, орієнтація на якісь випадкові чинники. Це може виявлятися в тому, що учитель може набагато більше опитувати і виставляти оцінок тим учням, прізвища яких записані в журналі вверху, тобто починаються з перших літер алфавіту. Це, вочевидь, створює певні незручності для тих дітей, хоча їхні семестрові оцінки можуть бути об’єктивнішими, ніж інших учнів, яких опитували набагато менше. Ще вчителі можуть опитувати дітей не за журналом, а поточно. Тоді, здебільшого, більше опитуваними будуть ті учні, які сидять на перших партах. Діти з останніх не потрапляють у зону уваги вчителя, навіть якщо і прагнуть відповідати;

■ учитель оцінює учня незалежно від життєвих обставин, вважаючи, що якщо учень прийшов на уроки, то повинен працювати на рівні з усіма. Звичайно, що це абсолютно справедливо для дітей, які регулярно присутні на уроках. Але можливо, що в класі є дитина, яка часто хворіє, з огляду на це змушена самостійно працювати з підручником, виконувати всі завдання, щоб не відставати у навчанні від однокласників. Незважаючи на це, в перший же день відвідування школи вона разом з усіма пише контрольну з математики. Очевидно, що у неї буде низька оцінка, яка до того ж буде виставлена у журналі. Це спричиняє зниження навчальної активності таких дітей;

■ учитель проводить акт безпосереднього „виховання” через оцінку. Це виявляється у розширенні сфери явищ, які оцінює, наприклад, може поставити незадовільну оцінку учневі, який забув зошит або ручку, не слухняно поведився на уроці;

■ учитель формує залежність дитини від певного рівня оцінок, тобто підтримує „легенду” про її неспроможність досягти вищого результату. Це особливо психологічно шкідливо і може призвести до значних порушень у навчальній діяльності дитини.

Головна складність оцінної діяльності вчителя в тому, що вона одночасно є багатофункціональною. Оцінка учителем результатів роботи дитини не лише констатує рівень навченості, але й має для неї велике емоційне значення. Саме тому, „головне правило оцінювання – подавати інформацію у позитивному ... світлі” [2, с. 136], а педагогічна майстерність – у творчому підході до такого складного і тривалого процесу як оцінювання.

Література

1. Гончаренко С.У. Педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.

2. Гопкінз Д. Оцінювання для розвитку школи. Переклад з англ. Галини Вець. – Львів: Літопис, 2003. – 256 с.
3. Семиченко В., Заслужнюк В. Проблема педагогічного оцінювання // Рідна школа. – 2001. – №7. – С.3 - 9.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ШКОЛЯРІВ

Блажко О.А., Дабіжук Т.М. (Вінниця)

В умовах радикального реформування освіти в Україні набуває актуальності не тільки формування традиційних знань, умінь і навичок школярів, так і розвиток їх мислення, творчих здібностей, дослідних навичок. Тому особливе значення має формування в учнів уже середніх класів стійкого інтересу до знань, озброєння їх практичними навичками і вміннями.

В основі формування навчально-дослідницьких умінь школярів лежить концепція навчання через управління розумовою діяльністю учнів Л.Б. Ітельсона, тобто для засвоєння знань учень повинен "бачити" їх користь, а щоб нові дії засвоювалися, він має "бачити" їх успішність [1].

Ми пропонуємо таку модель організації навчально-дослідної роботи (НДР) школярів з хімії, яка складається з трьох взаємопов'язаних етапів: підготовчого, експериментально-дослідного, заключного (рис.1).

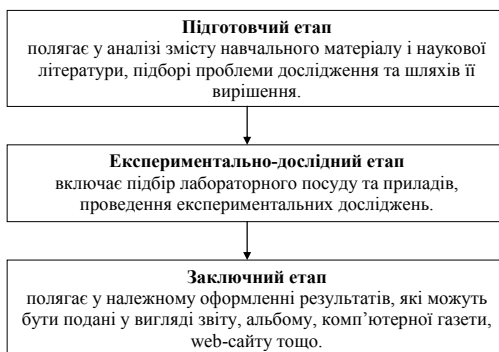

Рис.1. Модель організації навчально-дослідної роботи школярів з хімії

Для реалізації даної моделі НДР школярів майбутній вчитель хімії повинен:

- знати зміст навчального матеріалу шкільного курсу хімії;
- вміти створювати проблемні ситуації та їх розв'язувати;
- досконало володіти формами і методами організації навчальної діяльності школярів;
- досконало володіти методикою і технікою хімічного експерименту;
- володіти методами статистичної обробки отриманих даних;
- володіти навичками роботи з комп'ютерною технікою.

Формування професійної готовності майбутніх педагогів до організації навчально-дослідної роботи школярів з хімії ми розглядаємо як цілісний процес, результативність якого залежить не тільки від характеру професійної спрямованості змісту, форм і методів загальнопедагогічної теоретичної підготовки в навчальній діяльності, але і від цілеспрямованого використання у виховних цілях позааудиторної роботи із студентами. Залучення студентів до